

Сударенко О. В.,
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права
Державного торговельно-економічного університету
<https://orcid.org/0000-0002-4336-546X>*

МІЖНАРОДНИЙ ВАЛЮТНИЙ ФОНД ТА СВІТОВИЙ БАНК ЯК СУБ'ЄКТИ ФІНАНСУВАННЯ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

THE INTERNATIONAL MONETARY FUND AND THE WORLD BANK AS SUBJECTS OF FINANCING THE RECONSTRUCTION OF UKRAINE

Стаття присвячена комплексному вивченню правових методів фінансової діяльності, які використовують Міжнародний валютний фонд та Світовий банк як суб'єкти міжнародного фінансового права для забезпечення фінансування відновлення нашої держави. Україна разом із світовою спільнотою вишукує кошти не тільки на подолання агресії росії, а й на відновлення нашої держави за напрямками, визначеними Планом відновлення України до 2032 року, що знаходить відображення в їх документах. МВФ за рахунок власних коштів здійснює строкове, зворотне, як правило оплатне фінансування відновлення України в рамках механізму прискореного фінансування (Rapid Credit Facility) та механізму розширеного фінансування (Extended Fund Facility). Враховуючи, що МВФ не виділяє кошти на конкретну мету, для фінансування відновлення України за рахунок грантів та цільових позик від держав-донорів було відкрито Спеціальний адміністративний рахунок МВФ. Через який Україна отримала кошти від Канади, Нідерландів на умовах строковості, зворотності та оплатності на фінансування відновлення України. На відміну від МВФ, Світовий банк фінансує цільові програми. Світовий банк крім використання власних коштів на фінансування проектів Free Ukraine, PEACE, мобілізує кошти шляхом грантового фінансування у багатосторонній цільовий фонд проекту (Multy-Donor Trust Fund, MDTF). При цьому для проекту PEACE використовується також інше грантове фінансування через «Цільовий фонд підтримки, відновлення, відбудови та реформування України (URTF)», шляхом позики Світового банку із Цільового фонду з надання необхідної кредитної підтримки Україні (ADVANCE Ukraine), який підтримується Японією. ADVANCE Ukraine діє за системою двосторонніх гарантій акціонерам Банку та фінансується шляхом випуску та депонування векселів. Кошти Цільового фонду одного донора від Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) були виділені Україні на безоплатній, безповоротній основі до Державного бюджету України на оплату медичних послуг за програмою медичних гарантій. Отже, використовуються дві форми фінансування строкова та безстрокова. Крім, мобілізації коштів у спеціально створені цільові фонди, держави-донори використовують досвід МВФ та Світового банку для забезпечення швидкого та надійного перерахування коштів за належного контролю щодо цільового їх використання. Започатковані Групою Світового банку в червні 2023 програми гарантій для страхування воєнних ризиків в Україні із Трастового фонду підтримки реконструкції та економіки України (SURE TF) забезпечили можливість розробки нової програми страхування для держав – включення до проектів фінансування таких інструментів як облігації щодо екзогенного шоку (catastrophe bonds), страхування.

Ключові слова: *суб'єкти міжнародного фінансового права, правові методи фінансової діяльності, фінансування відновлення України, Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, спеціальний адміністративний рахунок МВФ, контроль за використанням коштів, програми страхування для держав з використанням облігацій щодо екзогенного шоку (catastrophe bonds).*

The article is devoted to a comprehensive study of legal methods of financial activity, which are used by the International Monetary Fund and the World Bank as subjects of international financial law to provide financing for the restoration of our state. Ukraine, together with the international community, is looking for funds not only to overcome russian aggression, but also to restore our state along the lines determined by the Plan for the Restoration of Ukraine until 2032, which is reflected in their documents. At the expense of its own funds, the IMF provides term, reverse, as a rule, payment financing for the recovery of Ukraine within the framework of the Rapid Credit Facility and the Extended Fund Facility. Given that the IMF does not allocate funds for a specific purpose, a Special Administrative Account of the IMF was opened to finance the reconstruction of Ukraine through grants and targeted loans from donor states. Through which Ukraine received funds from Canada and the Netherlands on terms of timeliness, reversibility and payment for financing the reconstruction of Ukraine. Unlike the IMF, the World Bank finances targeted programs. In addition to using

its own funds to finance Free Ukraine, PEACE projects, the World Bank mobilizes funds through grant funding in the project's Multi-Donor Trust Fund (MDTF). At the same time, other grant funding is also used for the PEACE project through the "Target Fund for Support, Restoration, Reconstruction and Reform of Ukraine (URTF)", through a loan from the World Bank from the Trust Fund for Providing Necessary Credit Support to Ukraine (ADVANCE Ukraine), which is supported by Japan. ADVANCE Ukraine operates under the system of bilateral guarantees to the Bank's shareholders and is financed by issuing and depositing promissory notes. The funds of the Trust Fund of one donor from the United States Agency for International Development (USAID) were allocated to Ukraine on a free, non-refundable basis to the State Budget of Ukraine for the payment of medical services under the medical guarantee program. Therefore, two forms of financing are used: fixed-term and open-ended. In addition to mobilizing funds into specially created trust funds, donor countries use the experience of the IMF and the World Bank to ensure a quick and reliable transfer of funds with proper control over their intended use. Launched by the World Bank Group in June 2023, the guarantee programs for the insurance of war risks in Ukraine from the Trust Fund for the Support of the Reconstruction and Economy of Ukraine (SURE TF) provided the opportunity to develop a new insurance program for states – the inclusion of instruments such as catastrophe bonds in financing projects, insurance.

Key words: *subjects of international financial law, legal methods of financial activity, financing of the reconstruction of Ukraine, International Monetary Fund, World Bank, Special Administrative Account of the IMF, control over the use of funds, insurance programs for states using bonds against exogenous shock (catastrophe bonds).*

Постановка проблеми. Відновлення України це одне з головних питань сьогодення нашої держави. Від належного правового регулювання фінансування відновлення залежить довіра народу України до влади, довіра міжнародних фінансових організацій, іноземних держав та іноземних кредитних установ. Тому наукове дослідження питань участі Міжнародного валютного фонду та Світового банку у фінансуванні відновлення в Україні на часі.

Стан дослідження. Питання правового регулювання фінансування відновлення України не були предметом комплексного наукового дослідження. При написанні статті автор використовував теоретичні висновки фундатора науки фінансового права Воронової Л.К. Важливими в науковому плані для автора при написанні статті були роботи Музики-Стефанчук О.А., Лазебника Л.Л., Войцеховської О.Р., Ступницького О. І., Швеця І.Ю.

Мета статті полягає у комплексному вивченні правових методів фінансової діяльності, які використовують Міжнародний валютний фонд та Світовий банк як суб'єкти міжнародного фінансового права для забезпечення фінансування відновлення нашої держави.

Результати дослідження. Питання відновлення України порушувалися нашою державою ще у 2022 році. Указом Президента України було створено Національну раду з відновлення від наслідків війни [1], яка представила проект Плану відновлення України до 2032 року [2], відповідно до якого передбачено п'ять напрямів відновлення:

безпека енергооб'єктів; критична та соціальна інфраструктура; відновлення житла; розмінування територій; підтримка малого та середнього бізнесу [3]. Відповідні напрями відновлення знаходять відображення і в документах суб'єктів міжнародного фінансового права.

Так, за результатами оновленої «Швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA3)» підготовленої Урядом України, Групою Світового банку, Європейською комісією та ООН, станом на 31.12.2023 загальна вартість відновлення та відбудови України на наступні 10 років становить \$ 486 млрд США. Ця цифра вища, ніж потреби, оцінені в \$ 411 млрд США рік тому» [4]. «Загальні видатки, відображені в цифрі \$ 486 млрд США на відновлення та відбудову, включають заходи, необхідні для розбудови сучасного, низьковуглецевого, інклюзивного та стійкого до змін клімату майбутнього. Найбільші потреби у відновленні та відбудові оцінюються у житловому секторі (17% від загального обсягу), далі йдуть транспорт (15%), торгівля і промисловість (14%), сільське господарство (12%), енергетика (10%), соціальний захист і забезпечення засобів до існування (9%), управління вибухонебезпечними предметами (7%). Загальні витрати для всіх секторів на розчищення залишків руйнувань і управління ними (і, за потреби, на знесення) сягнули майже \$ 11 млрд США» [4].

Участь у фінансуванні відновлення України беруть різні суб'єкти: міжнародні фінансові організації, іноземні держави, іноземні фінансові установи, фізичні та юридичні осо-

би України. Кожен із зазначених суб'єктів використовує різні правові методи фінансової діяльності. Загальновідомо, що фінансування має дві правові форми: безстрокову, безоплатну, безповоротну форму виділення коштів та строкову, поворотну й оплатну. Держава акумулює кошти зазначених суб'єктів та направляє на виконання завдань та функцій, які стоять на сьогодні перед Україною. За рахунок коштів, які акумулює держава від сплати податків, забезпечуються потреби оборони нашої держави від зовнішнього загарбника. Що ж до коштів на інші потреби, то їх держава отримує від зовнішніх донорів.

Серед міжнародних фінансових організацій, кошти яких направляються на фінансування відновлення України, значне місце посідають Міжнародний валютний фонд та Світовий банк. Так, на початку активної фази війни росії проти України, у березні 2022, МВФ надав Україні екстрену фінансову допомогу у сумі \$ 1,4 млрд США, що є частиною механізму прискореного фінансування (Rapid Credit Facility, RCF) [5]. Відповідний механізм передбачає фінансування для забезпечення невідкладних потреб у фінансуванні платіжного балансу. Умовами RCF передбачено виділення коштів під 0% на строк до 10 років, при пільговому періоді 5,5 років [6; 7]. Вже у квітні 2022, на прохання декількох держав-членів МВФ, було створено Спеціальний адміністративний рахунок, на який держави-донори мають можливість перераховувати кошти у вигляді частки СПЗ на користь України як додаткову фінансову допомогу нашій державі [8]. Він призначений для того, щоб спрямовувати фінансові ресурси донорів у вигляді грантів і позик на допомогу Україні – з метою утримання платіжного балансу, задоволення бюджетних потреб і стабілізації економіки. Донори зможуть скористатися перевіреною інфраструктурою МВФ для швидкого перерахування підтверджених платежів [8]. Так, у 2022 році Україна отримала від Канади близько \$ 1,5 млрд США через Адміністративний рахунок МВФ, враховуючи близько \$ 367 млн США, які уряд Канади залучив від випуску п'ятирічних «Облігацій суверенітету України», та пільговий кредит у розмірі близько \$ 393 млн США. У 2023 році до держбюджету України надійшло понад

\$ 1,75 млрд США пільгових коштів через механізм Адміністративного рахунку МВФ [9]. Кредит надано на 10 років з пільговим періодом під 1,69%. Нідерланди у грудні 2022 надали Україні 200 млн євро кредитних коштів через механізм Адміністративного рахунку МВФ. Кредит надано на 10 років з пільговим періодом за річною процентною ставкою, що дорівнює базовій процентній ставці МВФ (IMF basic rate of charge, зафіксована на рівні 3,641% річних) [10]. Зазначені кошти зараховуються до доходів загального фонду Державного бюджету України.

Наступним кроком МВФ у фінансовій підтримці нашої держави стало затвердження Радою директорів МВФ 31.03.2023 виділення Україні коштів за чотирирічною програмою механізму розширеного фінансування (Extended Fund Facility, EFF) строком на 48 місяців у сумі SDR 11,6 млрд (\$15,6 млрд, або біля 577 відсотків квоти) у межах загального пакета підтримки для України в розмірі \$115 млрд [11]. Цей механізм є частиною заходів з підтримки України у розмірі \$122 млрд США [12]. «Програма України (на 2023-2027 рр.), підтримувана EFF, спрямована на те, щоб закріпити політику утримання фіскальної, зовнішньої, цінової та фінансової стабільності і підтримати відновлення економіки, одночасно покращити управління й зміцнити інститути для сприяння довгостроковому зростанню в контексті післявоєнного відновлення та шляху України до ЄС» [13]. Третій перегляд програми EFF та вивчення стану виконання Україною Меморандуму про економічну та фінансову політику розпочався місією МВФ та Україною 17.02.2024. За підсумками якого буде прийнято рішення, чи має можливість Україна отримати наступний транш наприкінці лютого [14].

Отже, МВФ за рахунок власних коштів здійснює строкове, зворотне, як правило оплатне фінансування відновлення України в рамках механізму прискореного фінансування (Rapid Credit Facility, RCF) та механізму розширеного фінансування (Extended Fund Facility, EFF). Враховуючи, що МВФ не виділяє кошти на конкретну мету, для фінансування відновлення України за рахунок грантів та цільових позик від держав-донорів було відкрито Спеціальний адміністративний рахунок МВФ.

«З лютого 2022 року, Група Світового банку мобілізувала для України понад \$ 41 млрд США фінансової підтримки. З них, станом на 30.01.2024 майже \$ 33 млрд США вже надійшли до України. 95% цього фінансування було надано донорами з розвитку [15]. Світовий банк (Міжнародний банк реконструкції та розвитку та Міжнародна асоціація розвитку), які є суб'єктами міжнародного фінансового права створили декілька проектів фінансування та трастових фондів. Зокрема, Проект «Фінансування на відновлення в умовах надзвичайної економічної ситуації в Україні (Free Ukraine, ВІЛЬНА Україна)» у сумі \$ 2,252 млрд передбачає такі правові методи фінансової діяльності як строкове зворотне, оплатне виділення коштів у формі додаткової позики на підтримку бюджету та двосторонні гарантії з боку Нідерландів та Швеції. Для забезпечення можливості реалізації даної програми Світовим банком було створено багатосторонній донорський цільовий фонд (Multy-Donor Trast Fund, MDTF) з метою акумулювання коштів від Австрії, Великої Британії, Данії, Ісландії, Латвії, Литви, Норвегії, США. При цьому Японія забезпечує паралельне фінансування позики [15].

Інший проект Світового банку – «Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого державного управління (PEACE)» у сумі \$ 25,222 млрд також використовує такі правові методи фінансової діяльності як безстрокове, безоплатне, безповоротне виділення коштів у формі екстреної підтримки державних послуг, грантів. Поряд з безоплатним фінансуванням Світовий банк застосовує строкове, оплатне, поворотне фінансування у формі двосторонніх гарантії. Мета проекту PEACE (Public Expenditures for Administrative Capacity Endurance in Ukraine) полягає у частковій компенсації видатків Державного бюджету України, зокрема соціальних та гуманітарних, що не пов'язані зі сферою безпеки і оборони [16; 17]. Кошти, акумульовані Світовим банком в рамках проекту PEACE направляються до загального фонду Державного бюджету на виплату заробітної плати працівникам бюджетної сфери, виплати пенсій та інших соціальних видатків держави, на грантову підтримку внутрішньо переміщених осіб. Надання належної бюджетної підтримки для збереження функцій

уряду та надання мінімальних основних послуг є дуже важливим, оскільки в іншому разі відбудова та відновлення економіки стане набагато дорожчим, і все більше людей можуть опинитися у бідності [18]. Крім бюджетної підтримки, Україна потребує термінових інвестицій для невідкладного ремонту енергетичної інфраструктури, доріг, мостів, житла, шкіл та лікарень, щоб гарантувати надання відповідних послуг [18]. Проект PEACE є найбільшим елементом фінансової підтримки України з боку Світового банку, і на неї припадає понад 75% від загального обсягу фінансування. Ця програма включає в себе гранти та кредити від МБРР. Кредити МБРР надаються на суму \$ 1,5 млрд США і підкріплені двосторонніми гарантіями. Строк погашення цих кредитів становить 19 років з 5-річним пільговим періодом, процентна ставка – 0,25% річних (нараховується на невикористану частину позички) [7, с. 47; 19]. Крім того, в квітні 2022 був затверджений компонент кредиту MAP на суму \$ 1 млрд США, який надає Україні доступ до непільгового кредитування MAP за умовами МБРР. Такий вид фінансування MAP зазвичай резервується для найбідніших держав світу. Ці кредити мають 6-річний пільговий період і остаточний термін погашення 10 років [7, с. 47].

Світовий банк діє в ролі адміністратора Цільового фонду багатьох донорів зі співфінансування Проекту «PEACE». Слід зазначити, що 18.12.2023 було підписано вже по шостій Угоді про позику та про грант між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку і Міжнародною асоціацією розвитку [20; 21].

Для забезпечення можливості виділення коштів Україні Світовий банк також вишукує відповідні можливості. Зокрема, Світовий банк крім використання власних коштів на фінансування проекту PEACE, Free Ukraine також залучає кошти шляхом грантового фінансування у багатосторонній цільовий фонд проекту PEACE (MDTF) та іншого грантового фінансування проекту PEACE (URTF), шляхом позики Світового банку із Цільового фонду з надання необхідної кредитної підтримки Україні (ADVANCE Ukraine), який підтримується Японією [22]. Пакет фінансування складається з позики Світового банку у розмірі \$ 1,086 млрд США, підкріпленої кредитними коштами

ADVANCE Ukraine. Також пакет включає грант у розмірі \$ 190 млн США від цільового фонду підтримки URTF; грант у розмірі \$ 20 млн США від уряду Швейцарії, та грант у розмірі \$ 50 млн США від Уряду США [17].

Отже, Світовий банк також створив цільові фонди для підтримки України. У грудні 2022 Світовий банк створив «Цільовий фонд підтримки, відновлення, відбудови та реформування України (URTF)» у сумі \$ 1,539 млрд [23]. URTF є скоординованим механізмом фінансування та підтримки діяльності уряду України в забезпеченні виконання державних функцій та наданні адміністративних послуг, здійсненні заходів допомоги населенню, а також у плануванні, та реалізації програми відбудови та реформ в Україні. Кошти до Цільового фонду Світовий банк акумулює шляхом залучення коштів від Австрії, Бельгії, Індонезії, Ірландії, Ісландії, Канади, Латвії, Литви, Нідерландів, Норвегії, Республіки Корея, Швейцарії, Швеції, Японії, двосторонньої гарантії від Іспанії. Кошти зазначеного Цільового фонду направляються у проекти, що відповідають п'яти напрямкам відновлення України, зокрема Проєкт з відновлення енергетичних ресурсів та підготовки до зими, Проєкт відновлення основної логістичної інфраструктури та приєднання до мережі (RELINC), проєкт «Ремонт житла для відновлення прав і можливостей (HOPE), «Екстрений проєкт надання інклюзивної підтримки для відновлення сільського господарства України (ARISE) та проєкт «Зміцнення системи охорони здоров'я та збереження життя (HEAL Ukraine)» [22]. Слід зазначити, що проєкт HEAL Ukraine фінансується за рахунок залучення внесків у проєкт у сумі \$ 104 млн, а також шляхом отримання гранту GFF у сумі \$ 10 млн. Фонд URTF функціонує в рамках загального Фонду мультидонорських ресурсів для функціонування інституцій та інфраструктури України (MRII – МРІІ), який є частиною ширшої міжнародної підтримки України та координується Групою Світового банку [23]. MRII застосовує поетапний та багатосторонній підхід до мобілізації фінансування та координації джерел підтримки через гарантії, спільне та паралельне фінансування та інші фінансові інструменти. Всі програми MRII дозволяють донорам підтримувати Україну в задоволенні

її нагальних потреб із забезпечення надання основних державних послуг, підтримці приватного сектора і задоволенні більш широких потреб у відновленні та відбудові, визначених в RDNA2 [18].

Світовий банк також створив Цільовий фонд ADVANCE Ukraine спрямований на надання кредиту МБПП для покращення кредитування проєктів та операцій в Україні. Він відповідає системі двосторонніх гарантій акціонерам Банку та фінансується шляхом випуску та депонування векселів. Уряд Японії вніс \$ 5 млрд США у формі векселів після створення трастового фонду. Рада виконавчих директорів Світового банку 29.06.2023 схвалила першу позику на підтримку України та політику відновлення на суму 1,5 мільярда доларів США [24]. Кошти на умовах строковості, зворотності, оплатності виділяються Світовим банком з Цільового фонду з надання необхідної кредитної підтримки Україні (ADVANCE Ukraine) за програмами на підтримку політики розвитку і відновлення, HOPE, ARISE, PEACE та проєкт «Інвестиції у соціальний захист задля підвищення охоплення, стійкості та ефективності (INSPIRE).

Також, Світовий банк створив цільовий фонд одного донора від Агентства США з міжнародного розвитку (USAID). Грант через цільовий фонд одного донора у сумі \$ 1,700 млрд [22; 25] було залучено на безоплатній, безповоротній основі до Державного бюджету України на оплату медичних послуг за програмою медичних гарантій [26].

Враховуючи значний досвід у фінансуванні нагальних потреб держав Світовий банк розширяє існуючі проєкти, засновує багатосторонні цільові фонди донорів, забезпечує надання гарантій та спрямовує паралельне фінансування держав-донорів. Група Світового банку має унікальні можливості забезпечення функціонування швидкої та гнучкої платформи для отримання внесків донорів, яка має відповідні механізми контролю цільового використання коштів [18].

Інші кошти від Світового банку, зокрема, реструктуризація, кошти від Міжнародної фінансової корпорації (IFC), Багатостороннього агентства з гарантій інвестицій (MIGA) направляються суб'єктам господарювання приватного сектору економіки [22]. Водночас, започатковані в червні 2023 програми гаран-

тій для страхування воєнних ризиків в Україні із Трастового фонду підтримки реконструкції та економіки України (SURE TF) забезпечили можливість розробки нової програми страхування Світовим банком, яка застосовується не тільки до приватних суб'єктів, а й до публічних, зокрема урядів держав [27; 28]. Він також забезпечить страхування політичних ризиків для міжнародних банків, щоб полегшити доступ до фінансування, а також підтримку ліквідності українським підприємствам [24]. Група Світового банку запропонувала всім державам опцію включення до проєктів фінансування таких інструментів як облігації щодо екзогенного шоку (catastrophe bonds), страхування тощо. Отже, у разі виникнення кризи Уряд держави набуває права на виплату через страховий механізм, тому не потрібно буде залучати нові позики (кредити) і держава зможе забезпечувати виконання соціальних, гуманітарних видатків, а не збільшувати свої боргові зобов'язання [29]. ІФС також надає підтримку уряду у розробці підходу до залучення приватних інвестицій та ноу-хау для цілей відбудови [18].

Висновки. Україна разом із світовою спільнотою вишукує кошти не тільки на подолання агресії росії, а й на відновлення нашої держави за напрямками, визначеними Планом відновлення України до 2032 року, що знаходить відображення в документах суб'єктів міжнародного фінансового права. МВФ за рахунок власних коштів здійснює строкове, зворотне, як правило оплатне фінансування відновлення України в рамках механізму прискореного фінансуван-

ня (Rapid Credit Facility) та механізму розширеного фінансування (Extended Fund Facility). Враховуючи, що МВФ не виділяє кошти на конкретну мету, для фінансування відновлення України за рахунок грантів та цільових позик від держав-донорів було відкрито Спеціальний адміністративний рахунок МВФ. Через який Україна отримала кошти від Канади, Нідерландів на умовах строковості, зворотності та оплатності на фінансування відновлення України.

На відміну від МВФ, Світовий банк фінансує цільові програми. Світовий банк використовує такі правові методи фінансової діяльності як безстрокове, безоплатне, безповоротне виділення коштів у формі екстреної підтримки державних послуг (кошти надходять до загального фонду бюджету), грантів (кошти надходять до спеціального фонду бюджету України). Поряд з безоплатним фінансуванням Світовий банк застосовує строкове, оплатне, поворотне фінансування у формі двосторонніх гарантій, додаткової позики на підтримку бюджету. Для досягнення поставленої мети фінансування відновлення України в умовах повномасштабного вторгнення росії Світовий банк започаткував декілька проєктів Free Ukraine, PEACE, а також виступає адміністратором в багатосторонніх цільових фондах багатосторонній цільовий фонд проєкту Free Ukraine (Multy-Donor Trust Fund), «Цільовий фонд підтримки, відновлення, відбудови та реформування України (URTF)» й Цільового фонду з надання необхідної кредитної підтримки Україні (ADVANCE Ukraine) та Цільового фонду одного донора від Агентства США з міжнародного розвитку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Питання Національної ради з відновлення від наслідків війни : Указ Президента України від 21.04.2022 № 266/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266/2022#Text>
2. Національна рада з відновлення України від наслідків війни : Проєкт Плану відновлення України. URL: https://uploads-ssl.webflow.com/625d81ec8313622a52e2f031/62dea1e46d460c3028c7ac0b_Європейська%20інтеграція.pdf
3. Департамент комунікацій Секретаріату Кабінету Міністрів України Забезпечити людей світлом і теплом. *Урядовий кур'єр*. 18.10.2023. № 209.
4. Світовий банк. Прес-Реліз №: 2024/ECA/063. Оновлена оцінка потреб України на відновлення та відбудову (15.02.2024). URL: <https://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2024/02/15/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released>
5. Національний банк України. МВФ виділяє Україні 1,4 млрд дол. США екстреного фінансування. (10.03.2022). URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/mvf-vidilyaye-ukrayini-14-mlrd-dol-ssha-ekstrenogo-finansuvannya>
6. IMF Annual Report 2022 Crisis upon crisis. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/2022/downloads/imf-annual-report-2022-english.pdf>
7. Ступницький О. І., Швец І.Ю. Відновлення України: фінансові ресурси і інструменти відбудови та розвитку територіальних громад Українська школа міжнародного інноваційного підприємництва, права і комунікацій,

Институту міжнародних відносин Київського національного університету ім. Шевченка. Київ, 2023. URL: ... https://www.iir.edu.ua/sites/default/files/2023-10/ВІДНОВЛЕННЯ%20УКРАЇНИ_ФІНАНСОВІ%20РЕСУРСИ%20І%20ІНСТРУМЕНТИ%20ВІДБУДОВИ%20ТА%20РОЗВИТКУ%20ТЕРИТОРІАЛЬНИХ%20ГРОМАД.pdf

8. Довгопол Я. Альфред Каммер, директор Європейського департаменту МВФ: Війна росії в Україні матиме серйозні економічні наслідки для всієї Європи (22.04.2022) URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3464310-alfred-kammer-direktor-evropejskogo-departamentu-mvf.html>

9. Марченко зустрівся з новим послом Канади в Україні (25.10.2023). URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3778311-marchenko-zustrivsa-z-novopriznacenim-nadzvicajnim-i-povnovaznim-poslom-kanadi-v-ukraini.html>

10. Україна отримала від Нідерландів 200 мільйонів євро. (20.12.2022). URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/12/20/novyna/svit/ukrayina-otrymala-niderlandiv-200-mln-yevro>

11. IMF Communications Department IMF and Ukrainian Authorities Reach Staff Level Agreement on a US\$15.6 Billion Extended Fund Facility (EFF) Arrangement March 21, 2023. URL: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2023/03/21/pr2388-ukraine-imf-and-authorities-reach-staff-level-agreement-eff-arrangement>

12. PRESS RELEASE NO. 23/433 IMF Executive Board Concludes the 2023 Article IV Consultation and the Second Review under the Extended Fund Facility Arrangement for Ukraine December 11, 2023. URL: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2023/12/11/pr23433-ukraine-2023-article-iv-consultation-and-the-second-review-under-the-eff-arrangement>

13. PRESS RELEASE NO. 23/434 Statement by IMF Managing Director Kristalina Georgieva on her Meeting with Ukraine President Volodymyr Zelensky December 11, 2023. URL: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2023/12/11/pr23434-ukraine-statement-imf-md-georgieva-mtg-ukraine-president-zelensky>

14. Місія МВФ і Україна розпочали переговори про 3-й перегляд програми EFF (17.02.2024). URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/967815.html>

15. Світовий банк Мобілізована Світовим банком фінансова підтримка для України з 24 лютого 2022 року. (30.01.2024). URL: <https://www.worldbank.org/uk/country/ukraine/brief/world-bank-emergency-financing-package-for-ukraine>

16. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. Світовий банк є другим, після МВФ, кредитором України. (14.02.2024). URL: <https://mof.gov.ua/uk/svitovij-bank>

17. Світовий банк Прес реліз № 2024/ЕСА/053 від 14.12.2023. Світовий банк разом з донорами-партнерами виділяє Україні додаткове фінансування на підтримку надання основних державних послуг для громадян. URL: <https://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2023/12/14/donor-partners-and-the-world-bank-provide-additional-financing-to-ukraine-in-support-of-essential-government-services>

18. Підтримка України від Групи Світового банку. URL: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/f747b8423d27a06daec019c71aff9cc7-0080012023/original/World-Bank-Group-Support-to-Ukraine-April-2023-uk.pdf>

19. Уряд України залучить додатково \$530 млн від Світового банку (11.09.2022). URL: <https://open4business.com.ua/uryad-ukrayiny-zaluchyt-dodatkovy-530-mln-vid-svitovogo-banku/>

20. Угода про грант Цільового фонду багатьох донорів (Шосте Додаткове фінансування для Проекту «Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого державного управління в Україні») між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку і Міжнародною асоціацією розвитку (що діють як адміністратор Цільового фонду багатьох донорів зі співфінансування Проекту «Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого державного управління в Україні») та адміністратор Цільового фонду багатьох донорів з підтримки, відновлення, відбудови та реформування України) від 18.12.2023. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996_006-23#Text

21. Угода про позику (Шосте додаткове фінансування Проекту «Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого державного управління в Україні») між Україною та Міжнародним Банком Реконструкції та Розвитку від 18.12.2023. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/996_005-23.

22. Мобілізована Світовим банком фінансова підтримка для України з 24 лютого 2022 року. (30.01.2024). URL: <https://www.worldbank.org/uk/country/ukraine/brief/world-bank-emergency-financing-package-for-ukraine>

23. Світовий банк. Прес-реліз №: 2023/ЕСА/46 (16.12.2022). Створено новий багатосторонній трастовий фонд для спрямування донорської підтримки Україні. URL: <https://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2022/12/16/new-multi-donor-trust-fund-established-to-channel-donor-support-to-ukraine>

24. The Multi-Donor Resources for Institutions and Infrastructure (MRII) for Ukraine Facility (15.02.2024). URL: <https://www.worldbank.org/en/country/ukraine/brief/mrii>

25. Про залучення Гранту на бюджетну підтримку від Цільового фонду одного донора, створеного Міжнародним банком реконструкції та розвитку і Міжнародною асоціацією розвитку, які діють як управителі, та

Агентством США з міжнародного розвитку: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.06.2022 № 580-р
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-2022-p#Text>

26. Україна отримає \$ 1,7 млрд гранту від цільового фонду одного донора МБРР – Шмигаль. (10.07.2022).
URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/844891.html>

27. Агентство Світового банку MIGA почало надавати гарантії для страхування воєнних ризиків в Україні. (21.06.2023). URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3725926-agentstvo-svitovogo-banku-miga-pocalo-nadavati-garantii-dla-strahuvanna-voennih-rizikiv-v-ukraini.html>

28. Анастасія Жарикова Агентство Світового банку MIGA вперше застрахувало воєнні ризики в Україні: хто отримав гарантії. (28.09.2023). URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/09/28/704877/>

29. World Bank Group Expands Its Crisis Toolkit to Empower Countries Amid Intertwined Crises. (01.02.2024). URL: <https://www.worldbank.org/en/news/factsheet/2024/02/01/world-bank-group-expands-its-crisis-toolkit-to-empower-countries-amid-intertwined-crises>